

ARHIMANDRIT
HERUVIM KARAMBELAS

Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos

volumul 1

ediția a doua

Traducere: Felix Trușcă și Cornel Savu

editura
Σοφία

București

NOTĂ ASUPRA AUTORULUI

Arhimandritul Heruvim Karambelas s-a născut în 1920 și a primit la botez numele de Gheorghios. Încă înainte de a se naște și-a pierdut tatăl în războiul cu turcii, încheiat cu catastrofa elenismului din Anatolia. Sub supravegherea unchiului său, a primit o educație severă, chiar aspră. La vârsta de paisprezece ani, în urma descrierilor a doi monahi athoniți, bătrânii Paisie și Hrisant, i se aprinde în inimă dorul după viața monahală și după Muntele Athos. În ciuda împotrivirii și pedepselor mamei și ale unchiului său, hotărârea sa de a-și petrece viața ca monah la Sfântul Munte n-a putut fi deznădăcinată.

Cu această intenție, în august 1938 se îmbarcă în secret pe un vapor care, în drum spre Tesalonic, ancora și la Dafni, portul Muntelui Athos. Ajuns aici, a vizitat mai multe așezăminte monahale: Karyes, schitul Sfânta Ana, Kavsokalyvia, schitul românesc Prodromu, Marea Lavră și mănăstirea Dionisiu. Deși atras de bătrânul Lazăr, înclina puternic să rămână la Dionisiu, până la urmă hotărându-se să se stabilească într-o „kalyva” care ținea de schitul Sfânta Ana, cu hramul Nașterea Maicii Domnului. Monahul Grigorie și obștea de aici, care cuprindea și pe Ioachim (al cărui portret îl va face în deschiderea seriei de vieți de părinți duhovnicești din volumul de față), ofereau un exemplu de sfințenie întrupată și de autentică pedagogie filocalică (pe care o va descrie emoționant în volumul său de *Amintiri de la Munte-*

le Athos). După doi ani de încercare, pe 14 octombrie 1940 a fost tuns în monahism în peștera Sfântului Atanasie, primind schima mare și numele de Heruvim.

În ciuda dorinței sale de a-și petrece tot restul zilelor la Sfântul Munte, silit de o boală gravă, părintele Heruvim a părăsit Athosul în octombrie 1942 și s-a stabilit lângă Atena (nu va mai reveni decât o singură dată, ca să asiste la sfârșitul bătrânului său Ioachim, câțiva ani mai târziu). A devenit ulterior întemeietorul mănăstirii Mângâietorului din Oropos, o mică suburbie a Atenei, în care a așezat *typikon*-ul athonit strict și al cărei egumen a fost până la moartea sa, la 22 august 1979.

Alături de *Amintirile de la Muntele Athos*, arhimandritul Heruvim a publicat, de-a lungul anilor, o serie de șapte impresionante portrete ale unor părinți duhovnicești contemporani de la Muntele Athos. Seria s-a bucurat de un mare succes în Grecia, unde, în cele din urmă, a fost editată în două volume, cu adăugarea portretelor altor trei părinți de seamă. Cele zece medalioane reprezintă tot atâtea remarcabile schițe literare care descriu viața acestor atleți ai Domnului, contemporani ai noștri, oameni simpli, dar cu credință aprinsă. Acestea atestă, cu forța simplității și a vieții, faptul că sfințenia este un dar al Duhului Sfânt, ce lucrează neîncetat în Biserica lui Hristos, ducându-i pe cei înflăcărați de El pe culmi de smerenie și virtute duhovnicească asemănătoare celor ale marilor Sfinți Părinți de odinioară.

PREFAȚĂ

Muntele Athos este un loc deosebit, aflat la jumătatea drumului între cer și pământ. De peste o mie trei sute de ani se dovedește a fi o lume aparte, cu un mod de viață ce se deosebește de cel lumesc. Aici își află sălașul cei care nu-și mai găsesc împlinirea în nimic din ceea ce oferă lumea, care caută ceva mai mult decât lumea materială, ceva dincolo de frumusețea pământească. Pentru a găsi acest „ceva”, au venit la Muntele Athos, unde se sfârșește pământul și începe cerul. Prin îndelungă-răbdare și lupte mai presus de fire, au descoperit aici ceea ce căutau: o comoară pe care năzuiesc s-o păstreze până la sfârșitul vieții, căci ceea ce au aflat este cu adevărat o bucată de Cer.

Locuitorii Sfântului Munte duc un mod de viață nou, care dă o pregustare a fericirii viitoare. Sufletele lor sunt însuflețite de gândul veșniciei, care, ca un izvor pururea curgător, îi încurajează și îi mângâie când viața e aspră și grea. Uimit de atleții care s-au luptat în arena Muntelui Athos, autorul e nerăbdător să împărtășească uimirea sa celor care nu au avut privilegiul să-i cunoască personal.

Părinți duhovnicești contemporani de la Sfântul Munte Athos intenționează să scoată la lumină zece dintre atleții spirituali ascunși, care au strălucit în Muntele Athos în prima jumătate a secolului al XX-lea. Unii dintre ei au ales să rămână în Sfântul Munte până la sfârșitul vieții, în timp ce alții, după mulți ani de nevoință, s-au decis să iasă la slu-

jire în lumea din afară. Toți aceștia demonstrează creștinilor contemporani că și în zilele noastre există eroi care duc marea bătălie duhovnicească.

În același timp, fie ca această carte să fie socotită ca roadă a adâncii recunoștințe a autorului față de acei părinți smeriți și sfinți care i-au oferit și continuă să-i ofere atât de multe și neprețuite daruri. Acum, când primul volum e pus în circulație, doar aceste figuri dragi și de neuitat îi dau tărie și mângâiere, chiar dacă acum ele sunt atât de departe...

*Arhimandritul Heruvim
iunie, 1968*

1.
PĂRINTELE IOACHIM
DE LA SCHITUL SFÂNTA ANA

Nu pot descrie ceea ce am văzut înaintea mea. Un misi-
onar, un ucenic model, un ascet neobosit, un mărturisitor
și un apărător al credinței, un om care iubea pe Dumnezeu
„din tot sufletul său, din toată inima sa, din toată puterea sa
și din tot cugetul său” (*Marcu* 12, 30).

Arhimandritul Heruvim

PRIMA CĂLĂTORIE ȘI SLUJIRE

1. *Rădăcini*

Părintele Ioachim s-a născut în Kalamata în 1895, într-o familie evlavioasă, și în lume era cunoscut sub numele Ioannis Nikolaides. A absolvit școala elementară și gimnaziul în satul său. Deși era un băiat viori, a început să-L caute pe Dumnezeu încă din tinerețe. Dorea să-L cunoască, să se bucure de El și să viețuiască deplin întru El. Acesta era motivul pentru care însetatul său suflet l-a descoperit pe Elias Panagoulakis, un aspru postitor ce trăia într-o peșteră, nu departe de Kalamata. Uimitoarea sa întoarcere de la întunericul păcatului la lumina lui Hristos, discuțiile personale și predicile lui vii, întărite de strălucirea vieții sale ascetice, au creat în Kalamata o mișcare spirituală unică la vremea aceea. Ascunsă în cuvinte simple, sămânța vieții mișca adâncul inimilor oamenilor, și aceasta nu din pricina învățaturii sale – pentru că era prea puțin școlit –, ci fiindcă înflăcăratele sale predici erau bazate pe o experiență reală.

Dar să punem lucrurile în ordine și să relatăm pe scurt viața și personalitatea lui Elias Panagoulakis¹. S-a născut în Kalamata în 1873. A primit puțină învățătură, doar cât să poată citi și scrie. Până la 30 de ani a cântat la instrumente muzicale și a ținut o cârciumă lângă biserica Sfântul Nicolae. Toți trântorii și vagabonzii orașului se adunau aici. El era șeful și avea o puternică influență asupra lor. Trăia astfel o viață desfrânată și împrăștiată, nerespectând și netemându-se de nimeni.

În 1902, unul dintre prietenii lui apropiați a murit. Panagoulakis s-a dus la înmormântare și a urmărit cu mare atenție

¹ Luată din *Anecdotele arhimandritului Ioil Yannakopoulos*, de Epifanios I. Theorodoulos, ediția a 4-a, Atena, 1973, pp. 44-46 (în neogrecă).

sfânta slujbă. Expresia „a trecut de la moarte la viață” (*Ioan* 5, 24) l-a tulburat și, tremurând, i-a întrebat pe îngrijitorii bisericii dacă mai există o altă viață după moarte. Oameni evlavioși, aceștia l-au învățat adevărurile credinței ortodoxe, catehizându-l.

Panagoulakis era deja prizonier al harului dumnezeiesc. Îngrozit de destrăbălările sale anterioare, s-a dus la un preot, la ieromonahul Glimanos de la mănăstirea Velanidia, și-a mărturisit păcatele cu zdrobire de inimă și s-a hotărât să ducă pe viitor o viață creștină model. După aceea, și-a vândut cârciuma cu toate ale sale și și-a acoperit camera cu perdele negre. I-a vizitat pe cei cărora le greșise în trecut, le-a cerut iertare în genunchi și a îndreptat toate nedreptățile făcute mai înainte. În cele din urmă, s-a hotărât să se facă ascet. Mai întâi s-a dus la Mani, unde a rămas câteva luni, apoi s-a întors la Kalamata și s-a așezat într-o chilie de lângă capelela schitului Sfânta Ana. Puțin mai târziu, s-a mutat într-o chilie de lângă cimitirul orașului. Acolo, fără să fie tuns călugăr, a trăit cincisprezece ani în asceză aspră, postind și rugându-se. S-a abținut cu totul de la carne, pește, ouă și lapte, gustând ulei numai sâmbăta și duminica. Miercurea și vinerile nu mânca absolut nimic. Nu avea pat, ci dormea foarte puțin, pe o scândură așezată pe pământ.

Deoarece alți tineri, atrași de exemplul lui, au început să vină să locuiască cu el, a mai construit câteva mici chilii, cu banii primiți ajutor de la niște creștini evlavioși. Ușile acestor chilii erau atât de strâmte, încât nu puteai intra decât lăturiș.

În fiecare duminică și sărbătoare, o mulțime de creștini se adunau în chilia lui Panagoulakis, iar el le propovăduia cuvântul lui Dumnezeu. În încăperea simplă în care predica era atârnat un schelet uman, ca o continuă amintire, pentru cei ce-l ascultau, a deșertăciunii acestei lumi. Predicile lui Pana-

gulakis erau simple și nemeșteșugite, dar ieșeau dintr-o inimă aprinsă de dragoste pentru Hristos și au renăscut o mulțime de suflete. Acest ascet lipsit de învățătură avea ucenici tineri care au ajuns mai târziu mari lucrători ai Evangheliei, cum au fost arhimandritul Ioil Yannakopoulos (†1966), arhimandritul Hrisostom Papasarrantopulos (†1972) și mulți alții. Cuvintele simple ale lui Panagoulakis aveau o asemenea putere de atracție, încât comandantul armatei din Kalamata a interzis soldaților să meargă la schitul lui, deoarece mergând în număr mare acolo și fiind influențați de predica lui, ei ar fi refuzat să mănânce hrană gătită cu ulei în zilele de post.

Panagoulakis nu împlinise încă patruzeci și cinci de ani când a fost lovit de o formă gravă de tuberculoză. A adormit întru Domnul în ianuarie 1917, lăsând în urma sa mulți fii duhovnicești și renumele unui bărbat sfânt. Ioannis Nikolaides a avut astfel marea șansă de a fi fost ucenicul acestui om al lui Dumnezeu, în anii dificili ai adolescenței sale. Așa a primit, la vremea potrivită, temelii duhovnicești puternice, pe care masivul edificiu al sfințeniei sale viitoare s-a putut sprijini în siguranță. Cât de prețioase cu adevărat aveau să fie ele în perioada imediat următoare a vieții sale!

După ce a terminat gimnaziul, Ioannis a călătorit în America. Diverșii idoli ai materialismului erau la apogeu, dar tânărul elev învățase multe, și mai cu seamă că nu trebuie să se închine „unui dumnezeu străin”. Modelarea caracterului și educația sa, care s-a lărgit continuu în timpul studiilor din școlile americane, n-au fost o piedică pentru credința în Dumnezeuul părinților săi.

Principala ocupație a lui Ioannis era creșterea duhovnicească și studiul continuu; inteligența și neobositul său devotament l-au făcut să exceleze în toate. În paralel cu acestea însă, și-a oferit serviciile lucrării duhovnicești din metocul

Sfântului Mormânt, al cărui exarh era episcopul Pantelimon, metoc în care a găsit un centru de reînnoire duhovnicească.

2. Chemarea de a sluji lui Dumnezeu

Conduita și comportamentul lui Ioannis Nikolaides au inspirat episcopului Pantelimon respect și mirare. Multe parohii îl cunoșteau pe dinamicul predicator care, în ciuda tinereții sale, le mișca sufletele. Era o mare bucurie pentru grecii din zonă să-l vadă pe Ioannis urcându-se în amvon.

Într-o vizită la metoc (una de bun augur în viața lui Ioannis), episcopul s-a apropiat de el și i-a zis:

– Fiule, de multă vreme aud în mine o voce care mă îndeamnă să te întreb despre cariera ta. Astăzi nu mă mai pot reține. Spune-mi, te rog, ce ai de gând pentru viitor? Ai alte idei sau vrei să te dedici lui Dumnezeu? Crezi că Dumnezeu ar putea să te cheme în via Sa? Oare nu cumva te-a menit să fii un slujitor al slavei Lui?

Ioannis și-a plecat capul. Aceste întrebări l-au zguduit și i-a zis plângând: „Preasfinția Voastră, doresc foarte mult acest lucru, dar nu îndrăznesc să mă gândesc la el. Povățuitorul meu duhovnicesc din Kalamata m-a învățat că e păcat ca cineva să se gândească la asemenea lucruri pe cont propriu, din pricina slăbiciunii și a nevredniciei omenești. Numai dacă Dumnezeu cheamă un suflet în împrejurări mai presus de voința lui, doar atunci el trebuie să se supună cu teamă”.

Evlaviosul episcop a fost din nou cuprins de adânc respect față de Ioannis. Vedeă bogăția marelui său suflet. Nu s-a mai putut abține în fața unei asemenea revelații și, adânc mișcat, s-a ridicat din scaun: „Fiule, Dumnezeu te cheamă prin mine să te grăbești ca să-I slujești”.

Dar Ioannis tăcea. Părea tulburat, ezita și era în încurcătură. N-a putut decât să-i mulțumească episcopului, să-i ceară rugăciunile și i-a făgăduit că-l va căuta din nou, pentru a discuta despre aceasta. Din acea zi, pentru Ioannis a început o perioadă de mari lupte și intense rugăciuni. Cei care l-au cunoscut atunci își amintesc de încercările și de implorările lui de a-l pomeni la rugăciunile lor. A trecut mult timp până când Ioannis a îndrăznit să-l viziteze pe episcopul Pantelimon. Într-o zi, el a fost chemat de episcop ca să vină la el cât mai repede. Plin de teamă, s-a dus să-l întâlnească.

– Ai întârziat cu răspunsul și sunt nerăbdător, i-a zis episcopul.

– Preasfinția Voastră, a răspuns hotărât Ioannis, numai dacă Duhul Sfânt stăruie vestindu-Vă aceasta voi asculta îndemnul Vostru. Singur nu îndrăznesc să hotărâsc. Un preot trebuie să fie chemat de Dumnezeu sau de oameni, dar niciodată de el însuși. Părintele meu duhovnicesc din Grecia pune un accent deosebit pe aceasta.

Văzând înțeleptele rețineri ale lui Ioannis, venerabilul episcop, stând în picioare în fața biroului său, a zis cu un glas aspru: „Duminica viitoare te voi hirotoni diacon”. Nu mai era loc de discuție. În planul lui Dumnezeu, episcopul Pantelimon a fost omul care l-a dus pe evlaviosul tânăr pe calea preoției. Episcopul îl îmbrățișă părintește pe Ioannis și îi dădu binecuvântarea sa. Anunțul episcopului a fost primit cu mare bucurie și emoție de către enoriași. Duminică, biserica metocului Sfântului Mormânt era plină de grecii din toate parohiile unde predica Ioannis. Tunătorul răspuns „Axios”, „Vrednic este!”, și entuziasmul adunării erau un fenomen rar printre grecii din America, mai cu seamă în vremea aceea.

Părintele Ioachim (cum a fost numit Ioannis la tunderea în monahism) avea să fie preoțit mai târziu de către același episcop. Iată cum a primit evlaviosul tânăr harul preoției.